

Bezpečnost a ochrana zdraví ve školství v ČR – aktuální témata 2016

10:00 – 10:15 Současná a připravovaná právní úprava bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních

Obecně

Problematiku bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů řeší zejména:

- Zákon č. 561/2004 Sb. – školský zákon
- Zákon č. 262/2006 Sb. – zákoník práce (podpůrně) a další pracovněprávní předpisy
- Jednotlivé prováděcí vyhlášky - Vyhláška č. 14/2004 Sb. – o předškolním vzdělávání, vyhláška č. 48/2004 Sb. – o základním vzdělávání
- Nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů

Plánuje se:

- Vyhláška k § 29 odst. 2 školského zákona
- Vyhláška o seznamu chemických látek a prachů, se kterými mohou pracovat studenti

Nelegislativní materiály:

- Metodický pokyn MŠMT k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT, ze dne 22. 12. 2005, č.j. 37014/2005-25
- Metodické doporučení k bezpečnosti dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních – Minimální standard bezpečnosti, ze dne 20. 2. 2015, č.j. Č j.: MSMT-1981/2015-1. Toto doporučení bylo zpracováno jako jedno z opatření ministerstva, které bylo přijato po tragické události ve Žďáru nad Sázavou

Právní úprava

Základ právní úpravy nalezneme v ust. § 29 školského zákona

- (1) Školy a školská zařízení jsou při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb povinny přihlížet k základním fyziologickým potřebám dětí, žáků a studentů a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů.
- (2) Školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. Ministerstvo stanoví vyhláškou opatření k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání ve školách a školských zařízeních a při činnostech s ním souvisejících.
- (3) Školy a školská zařízení jsou povinny vést evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, k nimž došlo při činnostech uvedených v odstavci 2, vyhotovit a zaslat záznam o úrazu stanoveným orgánům a institucím. Ministerstvo stanoví vyhláškou způsob evidence

úrazů, hlášení a zasílání záznamu o úrazu, vzor záznamu o úrazu a okruh orgánů a institucí, jimž se záznam o úrazu zasílá.

V odstavci 2 předmětného ustanovení nalezneme povinnost škol a školských zařízení zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů. Současně je zde zmocňovací ustanovení pro MŠMT k vydání vyhlášky, kterou se stanoví opatření právě k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. Tato vyhláška však dosud nebyla vydána, neboť nebyla nalezena shoda na tom, co všechno by měla obsahovat.

Připravovaná vyhláška k § 29 odst. 2 školského zákona

MŠMT v současné době připravuje vyhlášku, kterou by došlo k naplnění zmocnění v § 29 odst. 2 školského zákona. Jedná o oblast velmi širokou a zahrnující rozličná témata – počínaje objektovou bezpečností, přes zajištění dozoru, zajištění bezpečnosti při různých akcích mimo školu apod. V první řadě je třeba rozhodnout, které všechny oblasti bude vyhláška zahrnovat.

Vyhláška by měla být připravena na půdě MŠMT do konce roku 2016, následně projde standardním legislativním procesem.

Problematika bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů je dále řešena v několika dalších ustanoveních. Některá se týkají např. počtu dětí, žáků a studentů, povinností jak ze strany školy seznámit děti, žáky a studenty se zásadami bezpečnosti a ochrany zdraví, tak i povinnosti samotných dětí, žáků a studentů dodržovat pravidla stanovená školním či vnitřním řádem, povinnosti zákonných zástupců hlásit škole všechny změny, které by mohly mít vliv na zajištění bezpečnosti dětí, žáků a studentů. Samostatnou kapitolou je pak zajišťování dozoru nad dětmi, žáky a studenty jak mezi vyučováním, tak i při akcích konaných mimo školu.

Namátkou tak lze zmínit např. ust. § 23 v odst. 5, které umožňuje, aby *zřizovatel školy povolil výjimku z nejvyššího počtu dětí, žáků a studentů stanoveného prováděcím právním předpisem do počtu 4 dětí, žáků a studentů za předpokladu, že toto zvýšení počtu není na újmu kvalitě vzdělávací činnosti školy a jsou splněny podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví.*

Dále ust. § 30 odst. 1 stanovuje, že *součástí školního řádu či vnitřního řádu musí být kromě jiného podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů.*

Ust. § 35 zmocňuje MŠMT, aby *pro mateřské školy stanovilo vyhláškou kromě jiného podrobnosti o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí.*

Ust. § 65 odst. 3 *Na žáky se při praktickém vyučování vztahují ustanovení zákoníku práce, která upravují pracovní dobu, bezpečnost a ochranu zdraví při práci, péči o zaměstnance a pracovní podmínky žen a mladistvých, a další předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci.*

Obdoba je pak pro studenty voš v ust. § 96 odst. 3 *Na studenty při praktické přípravě se vztahují ustanovení zákoníku práce, která upravují pracovní dobu, bezpečnost a ochranu zdraví při práci, péči o zaměstnance a pracovní podmínky žen a mladistvých, a další předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci.*

Dohled

Zvláštní kapitolou jsou pak pravidla stanovená pro vykonávání dohledu či dozoru nad dětmi, žáky a studenty. Obecně jsou v právních předpisech stanoveny nejvyšší možné počty dětí, žáků nebo studentů, které mohou připadat na jednu osobu. Vykonávání dozoru se pak liší jak podle věku dětí, žáků či studentů, tak i podle toho, zda se jedná o dozor vykonávaný mezi jednotlivými vyučovacími hodinami či na akcích mimo školu. Rovněž je odlišné, kdy osoba vykonávající dozor musí být učitel či jiný pedagogický pracovník a kdy stačí pouze zletilá osoba. V každém případě se však vždy musí jednat o zaměstnance školy.

Mateřské školy

Tuto oblast upravuje pro mateřské školy ust. § 5 vyhlášky o předškolním vzdělávání

Péče o zdraví a bezpečnost dětí

(1) Právnícká osoba, která vykonává činnost mateřské školy, vykonává dohled nad dítětem od doby, kdy je učitel mateřské školy⁸⁾ převezme od jeho zákonného zástupce nebo jím pověřené osoby, až do doby, kdy je učitel mateřské školy⁸⁾ předá jeho zákonnému zástupci nebo jím pověřené osobě. Předat dítě pověřené osobě lze jen na základě písemného pověření vystaveného zákonným zástupcem dítěte.

(2) K zajištění bezpečnosti dětí při pobytu mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání, stanoví ředitel mateřské školy počet učitelů mateřské školy⁸⁾ tak, aby na jednoho učitele mateřské školy⁸⁾ připadlo nejvýše

a) 20 dětí z běžných tříd, nebo

b) 12 dětí ve třídě, kde jsou zařazeny děti s přiznanými podpůrnými opatřeními druhého až pátého stupně nebo děti mladší 3 let.

(3) Výjimečně může ředitel mateřské školy zvýšit počty dětí uvedené

a) v odstavci 2 písm. a), nejvýše však o 8 dětí, nebo

b) v odstavci 2 písm. b), nejvýše však o 11 dětí.

(4) Při zvýšení počtu dětí podle odstavce 3 nebo při specifických činnostech, například sportovních činnostech, nebo při pobytu dětí v prostředí náročném na bezpečnost určí ředitel mateřské školy k zajištění bezpečnosti dětí dalšího pedagogického pracovníka, ve výjimečných případech jinou zletilou osobu, která je způsobilá k právním úkonům a která je v pracovněprávním vztahu k právnícké osobě, která vykonává činnost mateřské školy.

(5) Při zajišťování zotavovacích pobytů, popřípadě výletů pro děti určí ředitel mateřské školy počet učitelů mateřské školy nebo jiných pedagogických pracovníků tak, aby bylo zajištěno vzdělávání dětí, včetně dětí uvedených v § 16 odst. 9 školského zákona, jejich bezpečnost a ochrana zdraví.

(6) Ve třídě lesní mateřské školy, kde je přítomno více než 8 dětí, vykonává pracovní činnost souběžně nepedagogický pracovník s odbornou způsobilostí

a) k výkonu povolání všeobecné sestry, dětské sestry, zdravotnického asistenta, porodní asistentky, zdravotnického záchranáře,

b) učitele mateřské školy⁸⁾, vychovatele⁹⁾, nebo

c) chůvy pro děti do zahájení povinné školní docházky¹⁰⁾.

Základní školy

Obdobná pravidla pak najdeme pro základní školy ve vyhlášce č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, v ust. § 3

- (1) Bezpečnost a ochranu zdraví žáků ve škole, při vzdělávání mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání¹⁾, a při akcích konaných mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání, zajišťuje právnická osoba, která vykonává činnost školy, svými zaměstnanci, vždy však nejméně jedním pedagogickým pracovníkem²⁾. Zaměstnanec, který není pedagogickým pracovníkem, může ředitel školy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků určit pouze, pokud je zletilý a způsobilý k právním úkonům.
- (2) Při akcích konaných mimo místo, kde škola uskutečňuje vzdělávání, nesmí na jednu osobu zajišťující bezpečnost a ochranu zdraví žáků připadnout více než 25 žáků. Výjimku z tohoto počtu může stanovit s ohledem na náročnost zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků ředitel školy.
- (3) Při akcích konaných mimo místo, kde škola uskutečňuje vzdělávání, kdy místem pro shromáždění žáků není místo, kde škola uskutečňuje vzdělávání, se zajišťuje bezpečnost a ochrana zdraví žáků na předem určeném místě 15 minut před dobou shromáždění. Po skončení akce končí zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví žáků na předem určeném místě a v předem určeném čase. Místo a čas shromáždění žáků a skončení akce škola oznámí nejméně 2 dny předem zákonným zástupcům žáků.

Střední školy

Ust. § 2 odst. 4 vyhlášky č. 13/2005 Sb. o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, stanoví, že nejvyšší počet žáků ve třídě je 30. Vyhláška už dále neřeší konkrétní počty žáků při akcích konaných mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání. Záleží tak na řediteli školy, jaký stanoví počet, přičemž nikdy nesmí překročit 30 žáků.

Zájmové vzdělávání

- (1) Účastníci pravidelné denní docházky do družiny se zařazují do oddělení.
- (2) Oddělení se naplňují nejvýše do počtu 30 účastníků.
- (3) Je-li oddělení tvořeno pouze účastníky uvedenými v § 16 odst. 9 školského zákona, je nejvyšší počet účastníků v oddělení shodný s nejvyšším počtem žáků ve třídě zřízené pro žáky uvedené v § 16 odst. 9 školského zákona stanoveným jiným právním předpisem²⁾.
- (4) Ředitel stanoví nejvyšší počet účastníků na 1 pedagogického pracovníka s ohledem na druh vykonávané činnosti účastníků a jejich případné speciální vzdělávací potřeby, zejména s ohledem na jejich bezpečnost.

Metodické pokyny a doporučení

První z metodických pokynů z roku 2005 se problematikou zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví zabývá velmi detailně. V mnohém opakuje a rozvádí ustanovení obsažená v právních

předpisech – to se týká např. poučovací povinnosti škol, zajištění dohledu, omlouvání, zdravotních předpokladů, ochranných pomůcek apod. Dále pak podrobně vymezuje zvláštní pravidla při některých činnostech jako je např. praktické vyučování, praktická příprava při výuce tělesné výchovy, koupání, výuce plavání, lyžařském výcviku, sportovních a turistických akcích.

Druhý z nelegislativních materiálů – metodické doporučení se zabývá tzv. objektovou bezpečností. Zahrnuje opatření prostorová, organizačně-technická, personální a opatření v oblasti zpracované dokumentace.

Chemické látky

Ust. § 65 odst. 4 *Při praktickém vyučování smějí žáci pod přímým dohledem nebo dozorem osoby s odbornou způsobilostí podle jiného právního předpisu⁶¹⁾ nakládat s nebezpečnými chemickými látkami nebo směsmi nebo vykonávat činnosti spojené s nebezpečnou expozicí prachu, které jsou stanoveny v prováděcím právním předpise. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem seznam látek, směsí a prachů uvedených ve větě první, podmínky nakládání s látkami a směsmi a podmínky výkonu činností spojených s nebezpečnou expozicí prachů.*

Toto ustanovení bylo do školského zákona vloženo jednou z posledních novel provedenou zákonem č. 197/2016 Sb. jako reakce na změnu zákona o ochraně veřejného zdraví, který danou problematiku řešil do 1. prosince 2015. Ten v ust. § 44a odst. 6 stanovil, že fyzické osoby starší 15 let a mladší 18 let smějí nakládat s nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky klasifikovanými jako toxické nebo žíravé jen v rámci přípravy na povolání a pod přímým dozorem odpovědné osoby. S chemickými látkami nebo chemickými přípravky klasifikovanými jako vysoce toxické mohli nakládat jen v rámci přípravy na povolání a pod přímým dohledem osoby s odbornou způsobilostí. Toto ustanovení umožňovalo, aby v rámci přípravy na povolání žáci mladší 18 let nakládali se zmiňovanými látkami.

V rámci schválené novely zákona č. 258/2000 Sb. bylo toto ustanovení vypuštěno (účinnost 1. prosince 2015). Nebylo však vypuštěno z věcného důvodu, nýbrž proto, že do věcné materie zákona o ochraně veřejného zdraví systémově nepatří.

Dočasně byla tato nechtěná situace vyřešena novelou nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nařízení vlády“). Novela nařízení vlády tak reagovala na tehdejší právní stav, který neumožňoval, aby v rámci praktického vyučování mohli žáci odborných škol nakládat se všemi chemikáliemi tak, aby mohly být naplněny požadavky rámcových vzdělávacích programů i aby žáci byli řádně připraveni na praxi. MŠMT však již v době tvorby novely uvedeného nařízení vlády počítalo s tím, že upraví zmocnění v novele školského zákona a umožní tak vydání samostatné vyhlášky, která bude předmětnou materii řešit. V současné době je tato vyhláška připravována. Měla by obsahovat seznam nebezpečných chemických látek a směsí a seznam prachů, jejichž zvýšená expozice může být pro žáky při praktickém vyučování nebezpečná a dále podmínky nakládání s nebezpečnými chemickými látkami a směsmi a podmínky výkonu činností spojených s nebezpečnou expozicí prachů. V současné době probíhají intenzivní přípravné práce, návrh vyhlášky se konzultuje s odborníky, předpokládám tak, že návrh vyhlášky bude co nejdříve zaslán do meziresortního připomínkového řízení.